

Кулалаєва Н. В. Підвищення екологічної компетентності педагогічних працівників системи ПТО / Н. В. Кулалаєва // Освіта для збалансованого розвитку: перспективи в Україні: матеріали II Всеукраїнського форуму «Освіта для збалансованого розвитку» (Київ, 13-14 квітня 2016 р.). – К.: Центр екологічної освіти та інформації, 2016. – 188 с. – С. 121-124.

ПІДВИЩЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ СИСТЕМИ ПТО

Кулалаєва Н. В., кандидат хімічних наук, доцент, старший науковий співробітник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України, м. Київ

Аналіз стану виробничої діяльності в Україні, що призводить до загрози техногенних аварій зі значними негативними екологічними наслідками дозволив визначити наступні причини їхнього виникнення. Це і нерациональне використання природно-ресурсного потенціалу, і високий рівень антропогенного впливу на довкілля, і зростання обсягів промислових відходів на душу населення, і низькі показники середньої тривалості життя, і зношеність основних виробничих засобів тощо. Тому прийняття адекватних економічних, соціальних, технологічних і екологічних рішень, поєднавши їх в єдину комплексну систему на основі стратегії сталого розвитку, можуть змінити усталену тенденцію прямування суспільства в нікуди. Останнє, у свою чергу, вимагає наявності у фахівців – розробників і реалізаторів таких рішень відповідного рівня культури екологічної безпеки у певній професійній діяльності.

Як відомо, сталий розвиток суспільства задовольняє потреби сучасності, не ставлячи під загрозу здатності наступних поколінь задовольняти власні потреби. Він сприяє розширенню економічних можливостей, поліпшенню рівня благополуччя та захисту навколишнього середовища, а також, на думку науковців, відповідає найоптимальнішому шляху покращення життя людей у всьому світі. Водночас, знищення жебрацтва, зміна моделей споживання та виробництва, охорона та раціональне використання природної ресурсної бази на користь соціально-економічного розвитку є головними цілями та основними вимогами сталого розвитку.

Однією з цілей цієї стратегії є освіта, що сприяє збереженню інтелектуального потенціалу держави та забезпечує гарантії доступу в отриманні громадянами екологічної освіти. У документі «Порядок денний на XXI століття», прийнятому на Конференції ООН з навколишнього середовища та розвитку (Ріо-де-Жанейро, 1992 р.) зазначено, що необхідною умовою реалізації концепції сталого розвитку є підвищення рівня розвитку освіти. Крім того, важливою є потреба у сприянні інформуванню населення, його ознайомленню та підготовці трудових кадрів з питань охорони навколишнього середовища і сталого розвитку. Також рекомендується країнам-учасникам включити до всіх навчальних програм питання, що міститимуть аналіз причин виникнення екологічних проблем, пов'язані з цим особливості професійної діяльності та регіональний компонент.

У цьому зв'язку Інститут ПТО НАПН України в рамках міжнародного проекту TEMPUS "ЕкоБРУ" для підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ будівельного профілю з питань охорони навколишнього середовища і сталого розвитку запроваджує міждисциплінарні дистанційні курси. Актуальність розроблення курсів була визначена шляхом проведення опитування педагогічних працівників ПТНЗ України. Результати засвідчили, що більшість анкет, в яких цікавилися екологічними аспектами надійшла від педагогічних працівників ПТНЗ будівельного профілю. Опитування викладачів, аналіз навчально-методичного забезпечення та огляд останніх літературних джерел відповідної тематики дали можливість визначити назви та зміст курсів.

1. Культура екологічної безпеки професійної діяльності у будівельній галузі.

2. Енергоефективна компетентність педагогічних працівників ПТНЗ будівельного профілю.

3. Екоорієнтовані педагогічні технології розвитку культури безпеки професійної діяльності майбутніх будівельників.

Згідно європейських вимог актуальність курсу визначається за напрямками: загальна екологічна освіта, спеціальна професійно-наукова освіта та конкретний зв'язок з професійною діяльністю.

Метою кожного курсу є:

1. Розвиток екологічного світогляду викладачів ПТНЗ будівельного профілю, закладення пріоритетів екологічної безпеки в професійну діяльність педагогічних працівників.

2. Доповнення професійної компетентності викладачів ПТНЗ будівельного профілю знаннями з галузі енергоефективності; пояснення психологічних основ енергозберігаючої поведінки для формування ними в учнів настанов на енергозбереження та раціональне природокористування.

3. Застосування у викладацькій діяльності екоорієнтованих педагогічних технологій розвитку культури безпеки професійної діяльності майбутніх будівельників.

Навчальні цілі курсів визначені за вдосконаленою Андерсоном та Кратволом таксономією Блума. Вони розділені за напрямками: спеціальні знання, методико-дидактичні компетенції, міждисциплінарні та соціальні компетенції.

Так навчальні цілі зі спеціальних знань для першого курсу становлять:

- розрізняти та інтерпретувати концепції екологічної безпеки;
- розробляти програми та заходи з підвищення рівня екологічної безпеки у будівельній галузі;

- моделювати вторинне використання будівельних відходів.

Навчальні цілі щодо методико-дидактичних компетенцій вказаного курсу наступні:

- застосовувати різні методи та форми навчання в залежності від визначених цілей та завдань;

- проектувати педагогічні технології;

- визначати способи та засоби організації безпечних умов праці

кваліфікованих робітників;

- оцінювати різні (небезпечні та безпечні) типи поведінки робітника на будівельному майданчику.

Навчальні цілі щодо міждисциплінарних та соціальних компетенцій першого курсу такі:

- визначати умови праці, що негативно впливають на стан здоров'я будівельників;

- пояснювати правові аспекти безпеки професійної діяльності;

- розробляти рекомендації щодо використання у будівництві енергозберезувальних, енергоефективних, безвідходних та відновлювальних технологій.

Для підвищення рівня екологічної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ зручним та універсальним типом навчання виявилось дистанційне.

Це технологія, що ґрунтується на принципах відкритого навчання, широко використовує комп'ютерні навчальні програми різного призначення та створює за допомогою сучасних телекомунікаційних засобів інформаційне освітнє середовище для доставки навчального матеріалу та спілкування.

Його основа - цілеспрямована і контрольована інтенсивна самостійна робота слухача, який може навчатися в зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи при собі комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем.

З-поміж методів та форм організації навчального процесу, що сприяють посиленню інтерактивності та ефективності навчання слід виокремити наступні: відео-лекція, відео-семінар, кооперативне навчання, проблемна ситуація, відео-тренінг, кейс-метод, тренінгова гра, електронна лекція, метод проектів тощо.

Отже, формування екологічної свідомості та поведінки, звернення до екологічних проблем у професійній діяльності, особливо такої галузі як будівельна, шляхом підвищення екологічної компетентності педагогічних працівників, як умови забезпечення екологічної освіченості майбутніх кваліфікованих робітників є актуальним, обґрунтованим та необхідним. Комплексне вирішення завдань, що постали перед професійною освітою та пов'язаних з охороною навколишнього середовища, ресурсо- й енергозбереженням, можливе завдяки введенню до неї компоненту сталого розвитку, що дасть змогу вибудувати оновлену педагогічну систему, інтегруючи в єдине цілісне утворення екологічну, економічну та суспільну сфери. При цьому, особливу увагу в змісті освіти потрібно приділити практичному розв'язанню завдань сталого розвитку (екологічно та економічно ефективно господарювати, підтримувати гармонію та баланс у суспільстві), вивченню для цього міжнародного освітнього досвіду та вдосконаленню інноваційного методичного інструментарію навчання.